

Received/ Makale Geliş 19.06.2023
Published / Yayınlanma 28.08.2023
Volume/ Cilt (Issue/ Sayı) 7 (33)
ss / pp 844-854

10.5281/zenodo.8290049
Araştırma Makalesi
ISSN: 2687-5640
editor@pejoss.com

Dr. Gökhan SONTAY

<https://orcid.org/0000-0003-4199-8674>

Milli Eğitim Müdürlüğü, AR-GE Birimi, Amasya / TÜRKİYE

Prof. Dr. Orhan KARAMUSTAFAOĞLU

<https://orcid.org/0000-0002-2542-0998>

Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Amasya / TÜRKİYE

Fen Bilimleri Son Sınıf Öğretmen Adaylarının Gerçek Okul Deneyimlerine Dayalı Mesleğe Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi

Investigation of Senior Pre-Service Science Teachers' Views on Profession Based on their Real School Experiences

ÖZET

Öğretmen adaylarının lisans öğrenimi sürecinde kazandıkları kuramsal bilgileri pratikte kullanmalarının gerekliliği yadsınamaz bir gerçektir. Öğretmen adaylarının edindikleri bilgileri deneyimledikleri en önemli dersler Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulamasıdır. Bu araştırmanın amacı, Fen Bilgisi Öğretmenliği programında öğrenim gören son sınıf öğrencilerinin okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması derslerinde karşılaştıkları durumların öğretmenlik mesleği üzerine etkileri ile ilgili görüşlerini ortaya koymaktır. Bu araştırmanın katılımcılarını, 2019-2020 eğitim-öğretim yılı döneminde Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fen Bilgisi Öğretmenliği programı son sınıfta öğrenim gören 12 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Bu araştırmada örneklem yöntemi olarak benzeşik (homojen) örneklemeden yararlanılmıştır. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiş ve NVivo 9.0 programı ile çözümlenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde “içerik analiz” yönteminden faydalanılmıştır. İçerik analizine göre veriler; Fen Bilimleri öğretmenliğini tercih etme, mezuniyet sonrası plan, mesleki yeterlilik, okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması olmak üzere 4 tema altında toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğretmen adaylarının olumlu bir okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması deneyimi sayesinde mesleki tercihlerini yaptıkları, özgüvenlerinin arttığı ve mesleki açıdan daha yeterli oldukları ortaya çıkmıştır. Ayrıca, bazı okul idarelerinin öğretmen adaylarına yönelik olumlu, bazı okul idarelerinin ise olumsuz tutum ve davranışlar sergilemesi öğretmen adaylarının mesleki deneyimlerini bu doğrultuda etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Fen bilimleri öğretmeni, öğretmenlik mesleği, okul deneyimi, öğretmenlik uygulaması, yarı yapılandırılmış görüşme.

ABSTRACT

It is an essential fact that prospective teachers need to use the theoretical knowledge they have acquired during their undergraduate education in practice. The most important courses in which prospective teachers experience the knowledge they have acquired are School Experience and Teaching Practice. The aim of this study is to reveal the views of senior students studying in the Science Teacher Education program about the effects of the situations they encounter in school experience and teaching practice courses on the teaching profession. The participants of this study consisted of 12 pre-service teachers who were studying in the last year of the Amasya University Faculty of Education Science Teacher Education program in the 2019-2020 academic years. In this study, homogeneous sampling was used as a sampling method. The data of the study were obtained with a semi-structured interview form and analyzed with NVivo 9.0 program. The content analysis method was used to analyze the data. According to the content analysis, the data were grouped under 4 themes: preference for science teaching, post-graduation plan, professional competence, school experience and teaching practice. As a consequence of the study, it was revealed that pre-service teachers made their professional choices, increased their self-confidence and became more professionally competent thanks to a positive school experience and teaching practice experience. In addition, it was concluded that the positive attitudes and behaviors of some school administrations towards pre-service teachers and the negative attitudes and behaviors of some school administrations towards pre-service teachers affected pre-service teachers' professional experiences in this way.

Keywords: Science teacher, teaching profession, school experience, teaching practice, semi-structured interview.

1. GİRİŞ

Öğretmenlerin tutumları ve inançları, öğretim uygulamalarını şekillendirmede önemli rol oynar (Jones ve Carter 2007). Öğretmenler mesleklerine yönelik sahip oldukları olumlu ya da olumsuz tutum ve davranışları genellikle öğrencilerine aktarırlar (Haney, Lumpe, Czerniak ve Egan, 2002; Milner, Sondergeld, Demir, Johnson ve Czerniak, 2011). Öğretim yöntemi, ders içeriğindeki konu anlatımları ve değerlendirmeler dahil olmak üzere öğretim sürecinin her yönünün, öğretmenlerin tutum ve inançlarından etkileneceği belirtilmektedir (Keys ve Bryan, 2001). Bhattacharyya, Volk ve Lumpe (2009), öğretmenlik uygulaması programlarının öğretmen adaylarının mesleklerine yönelik tutumlarını olumlu yönde etkileyebileceğini bildirmiştir. Bu nedenle, öğretmenlik uygulaması programları, öğretmenlerin tutum ve inançlarının geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Öğretmenlerin davranışlarının öğretmenlik uygulamaları ile şekillendiği ifade edilmektedir (Skamp ve Mueller, 2001). Dolayısıyla, herhangi bir okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması programı, öğretmen adaylarının tutum ve davranışlarını mesleki yönde geliştirecek bir şekilde olmasına dikkat edilmelidir.

Öğretmen adaylarının mesleklerinde daha etkili olmaları için kendilerini geliştirecek faaliyetler ve programlara dahil olmaları önemlidir (Alaca, Er Nas ve Kirman Bilgin, 2020). Bu sayede öğretmen adayları eğitim sürecindeki amaçlanan kazanımları elde ederek öğretmenlik yaşamı boyunca bu kazanımlardan yararlanabilir (Er Nas ve Alaca, 2019). Öğrenim hayatları boyunca yeterli pedagoji bilgisine sahip olmayan öğretmen adaylarının, meslek yaşamlarında nitelikli öğrenciler yetiştirmesinin zor olduğu değerlendirilmektedir (Thomas, 2018). Öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğine, öğretmenlik uygulaması programlarında deneyimledikleri öğretim modeliyle başladıkları belirtilmektedir (Eick ve Reed, 2002).

Öğretmen eğitiminde, öğretmen adaylarına öğrenme alanlarına ilişkin bilgiler kazandırılmakta, öğretim yöntemlerinin ve tekniklerinin kuramsal temelleri açıklanmakta, deneyim ve beceri edinebilecekleri uygulamalı derslerde çeşitli eğitimler verilmektedir (Kwatubana ve Bosch, 2019). Öğretmen eğitimi, toplumun değişen ihtiyaçlarına karşılık vermesinin yanında öğretimin kalitesini sağlayan anahtar unsurlardan biridir (Belvis, Pineda, Armengol ve Moreno, 2013). Öğretmen, sadece sınıf ortamında öğrencilerin eğitilmesinden ve onların akademik başarılarının artırılması için sorumlu olan kişi değil aynı zamanda öğrencilerin gözünde rol model olan bireydir. Dolayısıyla öğretmenlerin kendilerini hem pedagojik anlamda hem de tutum ve davranışlar anlamında yetiştirmeleri oldukça önemlidir. Bu bağlamda, öğretmenlerin lisans eğitimi sürecinde ilk elden deneyimin sağlandığı okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması programının öğretmenler üzerinde etkili olduğu ifade edilmektedir (Aslan ve Sağlam, 2018; İnel-Ekici, Ekici ve Can, 2020; Karamustafaoğlu, 2003).

Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması dersleri, öğretmen adaylarının lisans eğitiminde teorikte öğrendiği bilgileri uygulama fırsatı verir. Uygulama sürecinde öğretmen adayları kendi mesleklerini deneyimleme şansına sahip olmaktadır. Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması derslerinde öğretmen adayı ile dersten sorumlu akademisyen süreç hakkında sürekli fikir alışverişinde bulunurlar. Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması dersleri sonunda öğretmen adaylarından süreç boyunca yaptıkları çalışmalarını içeren bir rapor hazırlamaları beklenir (URL-1). Bir başka deyişle, öğretmen eğitimi sürecinde öğretmen adaylarının uygulama okullarında kazandıkları gerçek okul deneyimleri çok önemli bir yer tutmaktadır (Gökçe ve Demirhan, 2005). Dolayısıyla bu araştırma sayesinde fen bilimleri öğretmen adaylarının, okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması sürecinde yaşadıkları deneyimler çerçevesinde gerçek okul ortamlarında geçirilen sürecin verimliliği, etkililiği ve mesleğe bakışları hakkında bilgi sahibi olunacaktır.

Bu araştırmanın amacı, Fen Bilgisi Öğretmenliği programında öğrenim gören son sınıf öğrencilerinin gerçek okul yaşantıları deneyimlerine bağlı öğretmenlik mesleği üzerine etkileri ile ilgili görüşlerini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır. Buna göre öğretmen adaylarının;

1. Fen bilgisi öğretmenliği programını tercih etme durumu ile ilgili görüşleri nelerdir?
2. Mezuniyet sonrası planları ile ilgili görüşleri nelerdir?
3. Öğretmenlik mesleği için yeterlilikleri hakkındaki görüşleri nelerdir?
4. Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması ile ilgili görüşleri nelerdir?

2. YÖNTEM

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim desenine uygun olarak yürütülmüştür. Olgu bilim deseninde, bireylerin bir olguya ilişkin duygu ve düşüncelerini ve bu olgulara yükledikleri anlamlar ortaya konulmaya çalışılır (Aydın-Günbatır, 2019). Bu anlamda, fen bilimleri öğretmen adayları okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamasını yaşayan ve bu yaşantısını yansıtan bireyler olarak görülebildiğinden bu çalışmanın deseni olgu bilim olarak belirlenmiştir.

2.1. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın katılımcılarını, 2019-2020 eğitim-öğretim yılı döneminde Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fen Bilgisi Öğretmenliği programının son sınıfında öğrenim 12 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Bu çalışmada örneklem yöntemi olarak amaçlı örnekleme yöntemlerinden *benzeşik (homojen) örnekleme* yönteminden yararlanılmıştır. Bu örnekleme yönteminde, özellik bakımından birbirine benzer homojen bir grup oluşturulur (Snape ve Spencer, 2003). Katılımcıların benzeşik örneklem olarak seçilmesinin nedeni, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamasına katılmaları, aynı program ve sınıfta öğrenim görmeleridir. Dolayısıyla, araştırmanın amacı düşünüldüğünde öğretmen adaylarının birbirine benzer oldukları görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının dokuzu kadın, üçü erkektir. Araştırmada öğretmen adaylarının isimleri gizli tutulmuş olup, verilerinin analizinde öğretmen adayları Ö₁'den Ö₁₂'ye kadar kod numaraları ile ifade edilmiştir.

2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak yedi maddeden oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunun geçerliliğinin sağlanması için alanında uzman bir öğretim üyesi, iki uzman fen bilimleri öğretmeni ve bir doktora yapan araştırma görevlisinin görüşüne başvurulmuştur. Görüşme sorularının yazım, noktalama ve anlam açısından daha anlaşılabilir olması için sorular bir Türkçe öğretmeni tarafından incelenmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda görüşme formu tekrar düzenlenmiş ve son halini almıştır (EK-1).

Yarı yapılandırılmış görüşme formu öğretmen adaylarının okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması dersi sonrasında uygulanmıştır. Her öğretmen adayı ile yüz yüze görüşülmüştür. Görüşmeler ortalama 20-25 dakika sürmüştür. Görüşme maddelerine verilen yanıtlar araştırmacılar tarafından not alınarak yazıya dökülmüştür.

2.3. Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analizi için NVivo 9.0 programından yararlanılmıştır. Veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. İçerik analiz yönteminde katılımcılardan toplanan verileri açıklayabilecek kod ve temalara ulaşmak amaçlanmaktadır (Aydın-Günbatır, 2019). Bu analize göre veriler 4 tema altında toplanmıştır. Bunlar:

- Fen Bilimleri öğretmenliğini tercih etme
- Mezuniyet sonrası plan
- Mesleki yeterlilik
- Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması

Katılımcı öğretmen adaylarının görüşmeleri NVivo programına girildikten sonra verilerin güvenilirliği için kodlayıcı güvenilirliğine bakılmıştır. Bu araştırmayı gerçekleştiren iki araştırmacı katılımcıların görüşlerini kodlamıştır. Araştırmacılar kodladıkları verileri birbiri ile karşılaştırmıştır. Kodlamaların birbiri ile uyum yüzdesi belirlenirken “Güvenirlilik = Görüş birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) x 100” formülünden kullanılmıştır (Miles ve Huberman, 1994).

Fen Bilimleri öğretmenliğini tercih etme teması uyum yüzdesi 0.86, Mezuniyet sonrası plan teması uyum yüzdesi 0.82, Mesleki yeterlilik teması uyum yüzdesi 0.78 ve Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması teması uyum yüzdesi 0.88 olarak tespit edilmiştir. Genel uyum yüzdesi ise 0.83 olarak tespit edilmiştir. Kodlayıcılar arası uyum yüzdesinin en az %80 olması önerilmektedir (Patton, 2002). Buna bağlı olarak görüşme formu verilerinin kodlanmasında ve temaların oluşturulmasında araştırmacılar arasında fikir birliğine varılmıştır.

3. BULGULAR

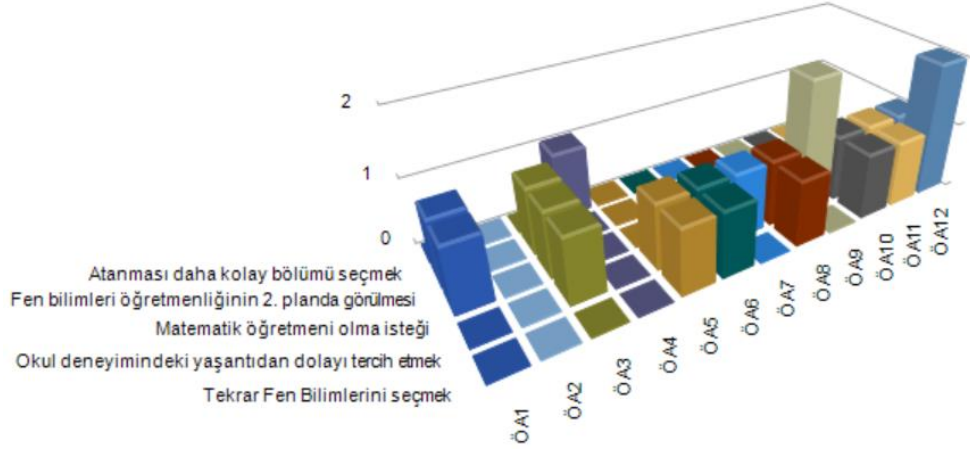
Bu bölümde öğretmen adaylarının görüşlerinden elde edilen bulgular modeller, matris tablosu ve birebir alıntılar ile sunulmuştur.

3.1. Öğretmen Adaylarının Fen Bilimleri Öğretmenliğini Tercih Etmeleri İle İlgili Görüşleri

3.1.1. Fen Bilimleri Öğretmenliğini Tekrar Tercih Etmeyi İsteme Durumu İle İlgili Görüşleri

Öğretmen adaylarının Fen Bilimleri öğretmenliğini tercih etmeleri ile ilgili düşünceleri incelendiğinde “Fen Bilimleri öğretmenliğini tekrar tercih etmeyi isteme durumu” ve “Fen Bilimleri öğretmenliğini tercih etme nedenleri” teması 2 alt temadan oluşmuştur.

Öğretmen adaylarının Fen Bilimleri öğretmenliğini tekrar tercih etmeyi isteme durumuna ilişkin görüşleri Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Fen Bilimleri Öğretmenliğini Tekrar Tercih Etmeyi İsteme Durumuna İlişkin Görüşler

Şekil 1 incelendiğinde, öğretmen adaylarının çoğunluğu okul deneyimindeki yaşantılarından dolayı Fen Bilimleri öğretmenliğini tekrar tercih etmek istediklerini belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının yarısı ise tekrar Fen Bilimleri öğretmenliğini seçmek istediklerini ifade etmişlerdir. İki öğretmen adayı fen bilimleri öğretmenliğini ikinci planda gördüklerini söylerken aynı zamanda matematik öğretmeni olmak istediklerini belirtmişlerdir. Bir öğretmen adayı ise atanması daha kolay bölümü seçmek istediğini ifade etmiştir.

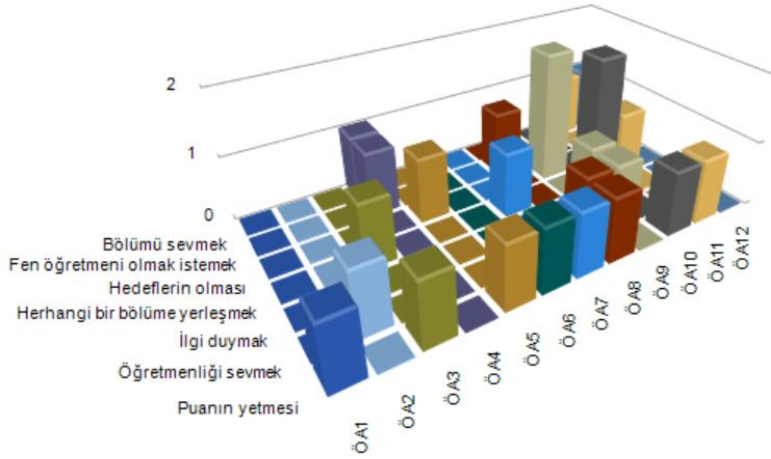
Öğretmen adaylarının Fen Bilimleri öğretmenliğini tekrar tercih etmeyi isteme durumu ile ilgili doğrudan alınan bazı ifadeler aşağıda yer almaktadır.

ÖA₃: “...Fen Bilimleri öğretmenliğini hep ikinci planda görürdüm. Matematik öğretmeni olmak isterdim. Ama okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamasındaki yaşadığım yaşantılardan dolayı tekrar Fen Bilimleri öğretmenliğini tercih etmeyi isterim. Çünkü bana çok faydası oldu...”

ÖA₆: “...Evet tekrar Fen Bilimleri öğretmenliğini seçmek isterdim. Çünkü okullara öğretmenlik uygulaması için gittiğimizde oralarda ders anlattım, deneyler yaptım, sorular çözdüm. O yüzden tekrar aynı bölüme gelmek isterdim...”

3.1.2. Fen Bilimleri Öğretmenliğini Tercih Etme Nedenleri İle İlgili Görüşleri

Öğretmen adaylarının Fen Bilimleri öğretmenliğini tercih etme nedenlerine ilişkin görüşleri Şekil 2’de sunulmuştur.

Şekil 2. Fen Bilimleri Öğretmenliğini Tercih Etme Nedenlerine Yönelik görüşler

Öğretmen adaylarının Fen Bilimleri öğretmenliğini tercih etme nedenlerine yönelik düşünceleri incelendiğinde, öğretmen adaylarının yarısından çoğu puanın yetmesi cevabını vermiştir. Öğretmen adaylarından ÖA₃, ÖA₇, ÖA₁₁, ÖA₁₂ herhangi bir bölüme yerleşmek amacıyla Fen Bilimleri öğretmenliğini tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. On iki öğretmen adayının üçü ise öğretmenliği sevmek, bölümü sevmek, fen öğretmeni olmak istemek cevabını vermiştir. Öğretmen adaylarından sadece ÖA₁₀ ise ilgi duyduğu için Fen Bilimleri öğretmenliğini tercih ettiğini söylemiştir.

Öğretmen adaylarının Fen Bilimleri öğretmenliğini tercih etme nedenlerine yönelik doğrudan alınan bazı ifadeler aşağıda yer almaktadır.

ÖA₂: “...Fen Bilimleri öğretmenliğini sevdiğim için bu bölümü tercih ettim...”

ÖA₅: “...Fen Bilimleri öğretmenliğini puanım yettiği için ve bu bölüme yönelik hedeflerim olduğu tercih ettim...”

ÖA₉: “...Fen Bilimleri öğretmenliğine çok ilgi duyuyorum. Aslında öğretmenliği seviyorum. Ayrıca birçok hedefim var öğretmenlikle ilgili. Bu nedenlerden dolayı Fen Bilimleri öğretmenliğini tercih ettim...”

3.2. Öğretmen Adaylarının Mezuniyet Sonrası Planlamaları İle İlgili Düşünceleri

Öğretmen adaylarının mezuniyet sonrası planlamalarına ilişkin görüşlerinden elde edilen matris tablosu Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Mezuniyet Sonrası Planlamaları ile İlgili Görüşleri

	ÖA1	ÖA2	ÖA3	ÖA4	ÖA5	ÖA6	ÖA7	ÖA8	ÖA9	ÖA10	ÖA11	ÖA12
Asker olmak	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0
Atanmak	2	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1
Etüt merkezinde çalışmak	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Evlenmek	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1
KPSS çalışmak	1	2	1	0	2	1	1	1	1	1	1	0
Özel bir okulda çalışmak	1	0	1	0	0	0	1	0	1	0	0	0
Yüksek Lisans yapmak	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0

Tablo 1 incelendiğinde, öğretmen adaylarının 10’u mezuniyet sonrası KPSS çalışmak ve atanmak istediklerini, 4’ü özel bir okulda çalışmayı düşündüklerini, 3’ü etüt merkezinde çalışmak, evlenmek ve asker olmayı istediklerini, 2’si ise yüksek lisans yapmayı düşündüklerini ifade etmişlerdir.

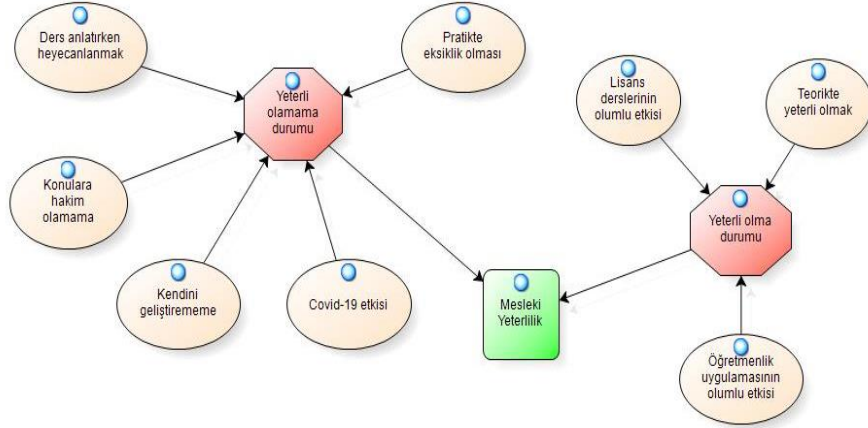
ÖA₄: “...Fen Bilimleri öğretmenliği bölümünü bitirdikten sonra atanmak istiyorum. Daha sonra da evlilik kurmak gibi düşüncem var...”

ÖA₈: “...Öğretmenlik bölümünü tamamladıktan sonra KPSS çalışmak ve öğretmenliğe atanmak istiyorum...”

ÖA₁₀: “...Benim başka hedeflerim var. KPSS çalışıp atandıktan sonra durmayacağım. Kendi bölümümde Yüksek Lisans yapmak istiyorum...”

3.3. Öğretmenlik Mesleği İçin Yeterlilikleri İle İlgili Düşünceleri

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği için yeterliliklerine yönelik düşüncelerine yönelik bulgular Şekil 3’te modellenmiştir.

Şekil 3. Öğretmenlik Mesleği İçin Yeterlilikleri ile İlgili Öğretmen Adaylarının Düşünceleri

Şekil 3 incelendiğinde, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği için yeterlilikleri 2 tema altında incelenmiştir. Bunlar, yeterli olma durumu ve yeterli olamama durumudur. Öğretmen adayları öğretmenlik mesleği için yeterli olmalarını lisans derslerinin olumlu etkisine, teorikte yeterli olmalarına ve öğretmenlik uygulamasının olumlu etkisine bağlamıştır. Öğretmen adayları öğretmenlik mesleği için yeterli olamamalarını pratikte eksiklik olmasına, ders anlatırken heyecanlanmalarına, konulara hakim olamamalarına, kendini geliştirememelerine ve Covid-19 etkisine bağlamıştır.

Öğretmen adaylarının Öğretmenlik mesleği için yeterlilikleri durumu ile ilgili doğrudan alınan bazı ifadeler aşağıda yer almaktadır.

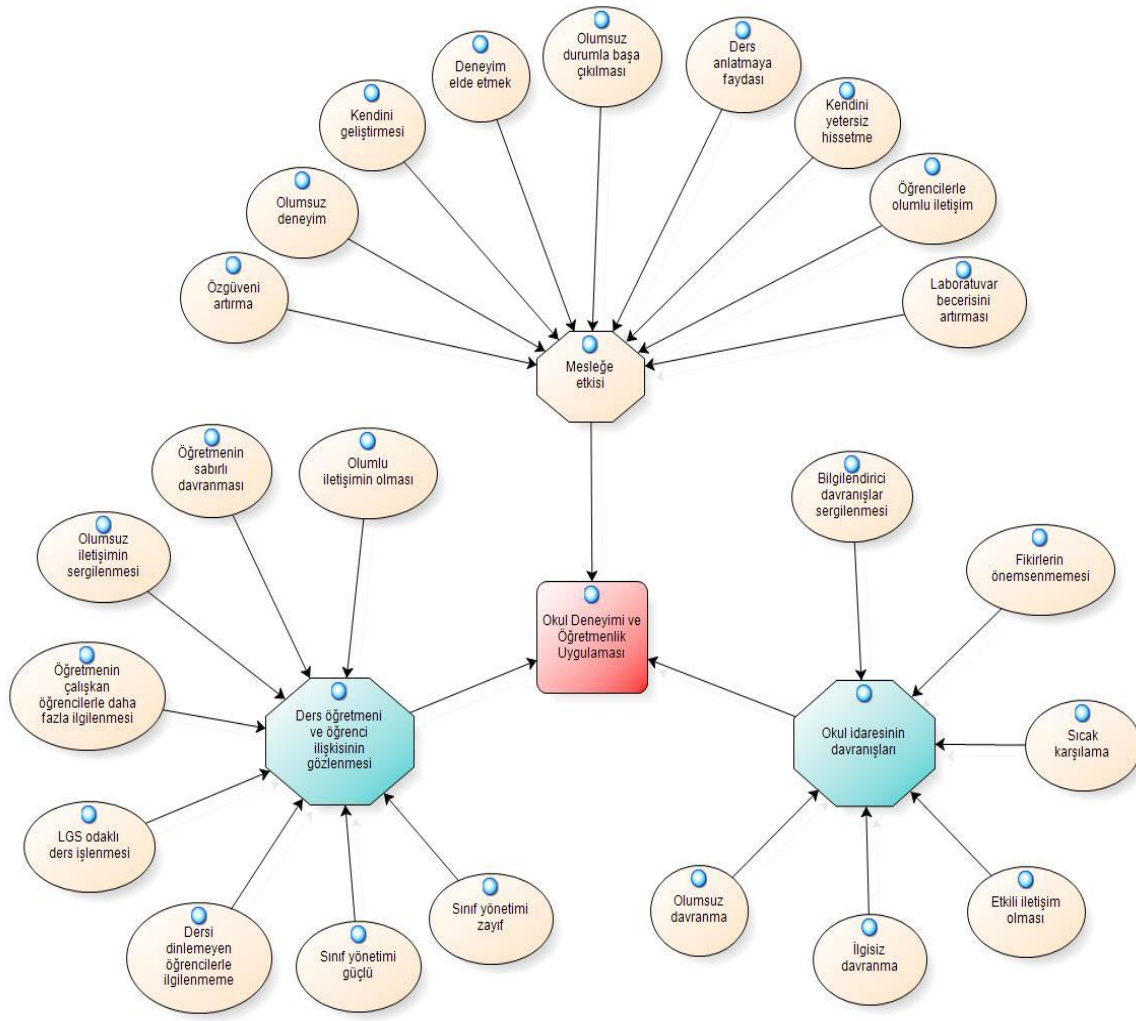
ÖA₇: “...Öğretmenlik mesleği için kendimi yeterli hissetmiyorum. Özellikle Covid-19 salgını nedeniyle uzun bir süre yüz yüze eğitimden mahrum kaldık. Ders konularına yeterince hakim olmadığımı düşünüyorum...”

ÖA₉: “...Öğretmenlik mesleği ile ilgili kendimi yeterli hissediyorum. Öğretmenlik uygulaması sayesinde yeterli hissediyorum. Çünkü derslere girerek kendimizi deneme fırsatı yaşadık...”

ÖA₁₂: “...Öğretmenlik mesleği için kendimi yeterli hissettiğimi düşünüyorum. Teorik bilgi olarak zaten üniversitedeki hocalarımız gereken bilgileri verdi. Ayrıca öğretmenlik deneyimi uygulamasının bana çok şey kattığını düşünüyorum Mesleğimde yeterli olmamı sağladı. Bu yüzden çok mutluyum...”

3.4. Öğretmen Adaylarının Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması İle İlgili Görüşleri

Öğretmen adaylarının okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması ile ilgili görüşlerine ait bulgular Şekil 4’te modellenmiştir.

Şekil 4. Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması ile ilgili görüşler

Şekil 4 incelendiğinde, öğretmen adaylarının okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamasına yönelik duygu ve düşünceleri 3 tema altında incelenmiştir. Bunlar, mesleğe etkisi, okul idaresinin davranışları, ders öğretmeni ve öğrenci ilişkisinin gözlenmesidir.

Öğretmen adaylarının okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamasına yönelik duygu ve düşünceleri ile ilgili doğrudan alınan bazı ifadeler aşağıda yer almaktadır.

ÖA₁: “...Öğretmenlik uygulamasında şunları gözlemledim. Öğretmenler daha çok sınav odaklı ders işliyor. LGS'ye yönelik sorular çözüyor. Ayrıca dersine katıldığım öğretmen, daha çok çalışkan öğrencilerle ilgileniyordu...”

ÖA₁₁: “...Okul deneyimine ilk gittiğim günden beridir okul idaresi beni sıcak karşıladı. Herhangi bir sorunun olduğunda bana destek oldular. Okul idaresi ile aramızda olumlu iletişim sağlandı...”

ÖA₁₂: “...Öğretmenlik uygulamasının bana en çok katkısı deneyim elde etmem oldu. Kendimi çok geliştirdiğimi düşünüyorum. Sınıf ortamında olumsuz durumlarla nasıl başa çıkılır onu öğrendim...”

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmada, fen bilimleri öğretmen adaylarının gerçek okul yaşantısını tanıma şansı yakaladığı okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması derslerinde karşılaştıkları durumların öğretmenlik mesleği üzerine etkileri ile ilgili görüşleri ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda öğretmen adaylarının görüşleri; Fen Bilimleri öğretmenliğini tercih etme, mezuniyet sonrası plan, mesleki yeterlilik, okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması olmak üzere dört tema altında ele alınmıştır.

Öğretmen adaylarının Fen Bilimleri öğretmenliğini tercih etmelerine yönelik görüşleri “Fen Bilimleri öğretmenliğini tekrar tercih etmeyi isteme durumu” ve “Fen Bilimleri öğretmenliğini tercih etme nedenleri” olmak üzere iki alt temada incelenmiştir. Öğretmen adaylarının yarısında fazlası Fen

Bilimleri öğretmenliğini tekrar tercih etmek istediklerini belirtirken, bu öğretmen adayları okul deneyimindeki yaşantısından dolayı Fen Bilimleri öğretmenliğini tekrar tercih etmek istediklerini ifade etmiştir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması sürecinde kazandığı kazanımların ve yaşadıkları olumlu deneyimlerin öğretmenlik seçiminde etkili olabileceği düşünülmektedir. Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamasının öğretmen adayları üzerinde olumlu etkilerinin olduğu belirtilmektedir (Özay-Köse, 2014). Katılımcı öğretmen adaylarının yarıdan çoğu, KPSS puanlarını fen bilimleri öğretmenliğini tercih etme nedeni olarak görmekteyler. Dolayısıyla, öğretmen adayları KPSS'den yeterli puan almalarını öğretmenlik mesleğini seçmeleri için önemli bir neden olarak düşünmektedirler.

Öğretmen adaylarının mezuniyet sonrası planlamalarına ilişkin görüşleri incelendiğinde, öğretmen adaylarının çoğunluğu mezun olduktan sonra KPSS çalışmayı ve atanmayı istediklerini belirtmişlerdir. Eğitim fakültesini kazanan öğretmen adaylarının ilk hedeflerinin KPSS'yi kazanmak ve öğretmen olmak için gerekli puanı almak olduğu ifade edilmektedir (Yılmaz ve Yaşar, 2016). Özellikle KPSS'yi kazanmak için okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamasının öğretmen adayları üzerinde olumlu motivasyon sağladığı belirtilmektedir (Aslan ve Sağlam, 2018). Öğretmenlik uygulamaları ile deneyim yaşayan öğretmen adaylarının KPSS'ye hazırlanırken daha motive oldukları ifade edilmektedir (Küçükgençay ve Peker, 2020). Bu durumun tam tersi olarak, KPSS'ye hazırlanma sürecinde ilgi ve motivasyonu düşük öğretmen adaylarının geleceğe yönelik planlarında olumsuz durumlar gerçekleşmektedir (Yavuz ve Akdeniz, 2019). Bu bağlamda öğretmen adaylarının mezuniyet sonrası planlamalarında okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamasının etkili olduğu söylenebilir.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği için yeterliliklerine yönelik görüşleri, “yeterli olma durumu” ve “yeterli olamama durumu” olmak üzere iki alt temada incelenmiştir. Öğretmen adaylarının çoğunluğu öğretmenlik mesleği için yeterli olma durumunu okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamasının olumlu etkisine bağlarken, yeterli olamama durumunu ise pratikte eksiklik yaşamalarına ve kendini geliştirememelerine bağlamışlardır. Kendini öğretmenlik mesleği için yeterli olarak gören öğretmen adaylarının bu düşünceye sahip olmaları, onların okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamasında yaşadıkları olumlu etkilerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Öğretmen adaylarının mesleki becerilerini geliştirmede ve mesleklerine yönelik alan bilgilerini artırmada okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamasında yaşanan olumlu yaşantıların etkisi önemlidir (Bektaş ve Ayvaz, 2012). Öğretmen adaylarının aldıkları uygulamalı eğitimler onların öğrenme alanlarına ilişkin bilgi ve beceriler kazandırmasını sağlamaktadır (Kwatubana & Bosch, 2019). Ayrıca okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamaları, öğretmen adaylarının mesleki açıdan kendini geliştirmesini sağlamaktadır (Tepeli ve Caner, 2014). Alan yazındaki bu sonuçlar, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği için yeterliliklerine yönelik ortaya koydukları görüşleri destekler niteliktedir.

Fen Bilimleri öğretmen adaylarının okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamasına yönelik görüşleri “mesleğe etkisi”, “okul idaresinin davranışları”, “ders öğretmeni ve öğrenci ilişkisinin gözlenmesi” olmak üzere üç alt temada incelenmiştir. Mesleğe etkisine yönelik görüşler incelendiğinde, öğretmen adaylarının çoğunluğu okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamasının mesleğe yönelik özgüveni artırdığını, ders anlatmaya faydasının olduğunu ve deneyim elde ettiklerini ifade etmişlerdir. Okul idaresinin davranışlarına yönelik görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin yaklaşık yarısı okul idaresinin kendilerine bilgilendirici davranışlar sergilediklerini belirtirken diğer yarısı okul idaresinin öğretmen adaylara yönelik olumsuz davranışlar sergilediklerini ifade etmişlerdir. Ders öğretmeni ve öğrenci ilişkisinin gözlenmesine yönelik görüşlere bakıldığında, öğretmen adaylarının çoğunluğu okulda yürütülen derslerin LGS odaklı işlendiğini, bazı öğretmenlerin çalışkan öğrencilerle daha çok ilgilendiklerini belirtirken dersi dinlemeyen öğrencilerle ilgilenmediklerini söylemişlerdir. Görgeç, Çokçalışkan ve Korkut (2012), öğretmen adayları ile yaptıkları çalışmada okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamasının öğretmen adaylarının özgüvenlerini artırdığı sonucuna ulaşmıştır. Yılmaz (2011) araştırmasında, okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması sayesinde öğretmen adayları ders anlatırken kendi eksikliklerini görebilmektedir. Nayır ve Çınkır (2015) öğretmen adayı, uygulama öğretmeni ve okul idarelerinin okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamasına yönelik görüşlerini inceledikleri araştırmalarında, okul deneyimi uygulamasının öğretmenlerin mesleki deneyime faydasının olduğunu, dersin öğretmeni ile öğrenci ilişkisinin önemli olduğunu ve okul idaresinin öğretmen adaylarına yönelik ilgisiz ve bilgilendirici davranışlar sergilemediklerini belirtmişlerdir. Bu durum araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. Dersin öğretmeni ile öğrencilerin olumlu iletişim halinde olmaları öğretmen adaylarının mesleklerine yönelik görüşlerini de olumlu etkilediği ifade edilmektedir (Kocadere ve Aşkar, 2013). Ayrıca, okul idaresinin öğretmen adaylarına yönelik

bilgilendirici davranışlar sergilemesi ve onlarla etkili iletişim kurmaları öğretmen adaylarının kendilerini geliştirmelerinde önemli bir unsur olarak görülmektedir (Güzel, Berber ve Oral, 2010; Nayır ve Çınkır, 2015). Dolayısıyla okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamasının mesleğe yönelik olumlu etkilerinin olduğu, dersin öğretmeni ile öğrencilerin ilişkilerinin farklı açılardan gözlemlendiği ve okul idaresinin davranış biçimlerine göre öğretmen adayları bu durumdan olumlu ya da olumsuz etkilendiği düşünülmektedir.

Sonuç olarak, araştırmaya katılan öğretmen adayları okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamasında yaşadıkları deneyimden dolayı tekrar fen bilimleri öğretmenliği bölümünü seçmek istediklerini, mesleki planlama yaparken okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamasının etkisinin olduğu görüşünü ortaya koymuşlardır. Öğretmen adaylarının olumlu bir okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması deneyimi sayesinde özgüvenlerinin arttığı, mesleki açıdan daha yeterli oldukları ortaya çıkmıştır. Ayrıca, bazı okul idarelerinin öğretmen adaylarına yönelik olumlu tutum ve davranışlar sergiledikleri belirtilirken bazı okul idarelerinin ise öğretmen adaylarına yönelik olumsuz tutumlar takındığı sonucu ortaya çıkmıştır.

5. ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak bazı öneriler sunulmuştur:

- Fen Bilimleri öğretmeni olarak görev yapan öğretmenlerin mesleği seçme nedenleri ile ilgili görüşmeler yapılarak okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamasının meslek seçimindeki etkileri ile ilgili onların duygu ve düşüncelerine başvurularak elde edilen sonuçlar bu araştırmanın sonuçları ile karşılaştırılabilir.
- Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamasının gerçekleştiği okulda yer alan dersin öğretmeni ve okul idaresi ile görüşmeler yapılarak sürecin daha etkili ve olumlu olması için öğretmenlerin ve okul idaresinin önerileri alınabilir.
- Okul idaresi ve öğretmen adayları arasındaki olumsuz tutum ve davranışların ortadan kaldırılması için okul ve üniversite iş birliği artırılabilir.

KAYNAKÇA

- Alaca, M. B., Er Nas, S., & Kirman Bilgin, A. (2020). Fen bilimleri öğretmen adaylarının iletişim becerisi ile ilgili mesleki bilgilerinin belirlenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(3), 853-875.
- Aslan, M., & Sağlam, M. (2018). Öğretmenlik uygulaması dersinin öğretmen adaylarının görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1), 144-162.
- Aydın-Günbatar, S. (2019). Fenomenolojik araştırma (Olgu Bilim) yöntemi. Haluk Özmen & Orhan Karamustafaoğlu (Ed.). *Eğitimde Araştırma Yöntemleri İçinde* (s. 293-316). Pegem Akademi.
- Bektaş, M., & Ayvaz, A. (2012). Öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersinden beklentileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 209-232.
- Belvis, E., Pineda, P., Armengol, C., & Moreno, V. (2013). Evaluation of reflective practice in teacher education. *European Journal of Teacher Education*, 36(3), 279-292.
- Bhattacharyya, S., Volk, T., & Lumpe, A. (2009) The influence of an extensive inquiry-based field experience on pre-service elementary student teachers' science teaching beliefs. *Journal of Science Teacher Education*, 20(3),199–218.
- Eick, C. J., & Reed, C. J. (2002) What makes an inquiry oriented science teacher? The influence of learning histories on student teacher role identity and practice. *Science Teacher Education*, 86, 401-416.
- Er Nas, S., & Alaca, M. B. (2019). Fen bilimleri eğitiminde iletişim becerisi. Arzu Kirman Bilgin (Ed.), *Fen bilimlerinde yaşam becerileri eğitimi içinde* (s. 114-129). Pegem Akademi.
- Gökçe, E., & Demirhan, C. (2005). Öğretmen adaylarının ve ilköğretim okullarında görev yapan uygulama öğretmenlerinin öğretmenlik uygulaması etkinliklerine ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38(1), 43-71.

- Görgeç, İ., Çokçalışkan, H., & Korkut, Ü. (2012). Öğretmenlik uygulaması dersinin öğretmen adayları, uygulama öğretmenleri ve uygulama öğretim üyeleri açısından işlevselliği. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28, 56-72.
- Güzel, H., Berber, N. C., & Oral, İ. (2010). Eğitim fakültesi uygulama okulları işbirliği programında görevli öğretmenlerin ve öğretim elemanlarının öğretmenlik uygulamasına yönelik görüşleri. *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 19-36.
- Haney, J.J., Lumpe, A.T., Czerniak, C., & Egan, V. (2002). From beliefs to actions: the beliefs and actions of teachers implementing change. *Journal of Science Teacher Education*, 13(3), 171-187.
- İnel-Ekici, D., Ekici, M., & Can, İ. (2020). The examination of pre-service teachers' views, expectations, and awareness about postgraduate education. *SDU International Journal of Educational Studies*, 7(2), 212-227.
- Jones, M. G., & Carter, G. (2007) *Science teacher attitudes and beliefs*. In: Abel S (ed) *Handbook of research on science teaching*. Lawrence Erlbaum, Mahway.
- Karamustafaoğlu, O. (2003). *Fen bilgisi ve fizik öğretmen adaylarının kazanmaları istenen becerileri yansıtabilecekleri ortamların düzenlenmesi*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Keys, C. W., & Bryan, L. A. (2001) Co-constructing inquiry-based science with teachers: essential research for lasting reform. *Journal of Research in Science*, 38(6),631–645.
- Kocadere, S. A., & Aşkar, P. (2013). Okul uygulamaları derslerine ilişkin görüşlerin incelenmesi ve bir uygulama modeli önerisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(2), 27-43.
- Küçükgençay, N., & Peker B. (2020). İlköğretim matematik öğretmen adaylarının ve pedagojik formasyon eğitimi alan matematik öğretmen adaylarının KPSS kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Turkish Studies - Education*, 15(6), 4401-4425.
- Kwatubana, S., & Bosch, M. (2019). The value of teaching practice as perceived by Postgraduate Certificate in Education (PGCE) students. *South African Journal of Education*, 39(2), 1-10.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M., (1994). *Qualitative data analysis: a sourcebook of new methods*. London: SAGE.
- Milner, A. R, Sondergeld, T. A., Demir, A., Johnson, C. C., & Czerniak, C. M. (2011). Elementary teachers' beliefs about teaching science and classroom practice: an examination of pre/post NCLB testing in science. *Journal of Science Teacher Education*, 23(2), 111-132.
- Nayır, F., & Çınkır, Ş. (2015). Uygulama öğretmenleri, yöneticileri ve pedagojik formasyon öğrencilerinin okullarda öğretmenlik uygulamasında karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *International Journal of Curriculum and Instructional Studies*, 4(7), 72-86.
- Özay-Köse, E. (2014). Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması derslerine yönelik öğrenci ve öğretmen öğretim elemanı tutumları (Erzurum örneği). *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 1-17.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods (3rd Ed.)*. London: Sage Publications, Inc.ac.
- Skamp, K., & Mueller, A. (2001). A longitudinal study of the influences of primary and secondary school, university and practicum on student teachers' images of effective primary science practice. *International Journal of Science Education*, 23(3), 227–245.
- Snape, D., & Spencer, L. (2003). *The foundations of qualitative research, in Ritchie J, Lewis J (eds) Qualitative Research Practice: a Guide for Social Science Researchers and Students*. SAGE Publications Ltd, London.
- Tepeli, Y., & Caner, M. (2014). Pedagojik formasyon programı öğrencilerinin öğretmenlik uygulaması ile ilgili görüşleri. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 313-328.

- Thomas, L. (2018). The value of the academic award in initial teacher education: key stakeholder perceptions of the masters level Postgraduate Certificate in Education in two English universities. *European Journal of Teacher Education*, 41(2), 246-261.
- Yavuz, S., & Akdeniz, A. (2019). The investigation of burnout and KPSS anxiety levels from various variables among science Teacher Candidates, *Karaelmas Journal of Educational Sciences*, 7, 212-227.
- Yılmaz, M. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik uygulaması dersini yürüten öğretim elemanlarına ilişkin görüşleri. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(4), 1377-1387.
- Yılmaz, M., & Yaşar, Z. (2016). Öğretmen adaylarının kamu personeli seçme sınavına (KPSS) yönelik algıları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 644-651.
- URL-1. https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_06/25172143_YYnerge.pdf (Erişim: 10.03.2023)

EK-1 Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

1. Fen bilgisi öğretmenliği programını tercih etmenizin nedenleri nelerdir? Açıklar mısınız?
2. Lisans öğreniminizi tamamladığınızda öğretmenlik mesleği için yeterli olacağınızı düşünüyor musunuz? Açıklar mısınız?
3. Mezuniyet sonrası neler yapmayı planlıyorsunuz? Bilgi verir misiniz?
4. Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması mesleğe yönelik düşüncelerinizi nasıl etkiledi?
5. Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamasında okul idaresi ve okul personellerinin size karşı davranışları nasıldı? Bu davranışlar sizin mesleğe olan bakış açınızı nasıl etkiledi?
6. Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamasında gözlemlemiş olduğunuz öğrenci-öğretmen ilişkisi nasıldı?
7. Fen bilgisi öğretmenliği programını yine olsa tercih eder misiniz? Bu tercihinizde yaşamış olduğunuz gerçek okul yaşantılarının etkileri nelerdir?